

листіків та густу приземну фітомасу. З точки зору загальної естетики та стабільності нижнього ярусу газонної рослинності, їх кількісна присутність у фітоценозах бажана максимальна. На відміну від них високі рослини, що не утворюють густий трав'яний килим, є малопридатними для створення газонів, які передбачається регулярно скошувати.

Література

1. Андреев Н.Г., Тюльдюков. Теория и практика луговодства. М.: Россельхозиздат, 1977. – 270 с.
2. Вальтер Г. Общая геоботаника: Пер. с нем./ Перевод и предисловие Еленевского А.Г. – М.: Мир, 1982. – 264 с.
3. Визначник рослин України// За ред. Д.К. Зерова. – К: Урожай, 1965. – 878 с.
4. Летняя практика по геоботанике: Практическое руководство. – Л.: Изд-во ЛУ, 1983. – 176 с.
5. Миркин Б.М., Розенберг Г.С., Наумова Л.Г. Словарь понятий и терминов современной фитоценологии. – М.: Наука, 1989. – 223 с.
6. Определитель высших растений Украины/ Доброцаева Д.Н., Котов М.И., Прокудин Ю.Н. и др. – К.: Наук. думка, 1987. – 548 с.

Доц. В.В. Сенік, к.т.н.; В.М. Фірман, к.т.н. – ЛІВС МВС України

ПРОБЛЕМИ ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ РЕКРЕАЦІЙНИХ ТЕРИТОРІЙ

Розглядається проблема юридичної відповідальності за порушення екологічного законодавства, скоєні на рекреаційних територіях.

V.V. Senyk, V.M. Firman

Problems of ability to live of recreational territories

The problem of the legal responsibility for infringement of the ecological legislation accomplished in recreational territories is considered.

Охорона навколишнього природного середовища, раціональне використання природних ресурсів і забезпечення екологічної безпеки передбачають дотримання встановленого порядку використання природних ресурсів. Він забезпечується низкою державно-правових засобів – організаційних, управлінських, регулятивних, контрольних, які зобов'язують суб'єкти екологічних правовідносин до виконання певних, покладених на них у рамках цих засобів, обов'язків.

Держава, будучи зацікавленою у забезпеченні законності і правопорядку, у тому числі і у галузі екології, застосовує для цього всі необхідні заходи, зокрема, встановлюючи юридичну відповідальність за не виконання приписів закону.

Як засіб реалізації екологічного права юридична відповідальність у галузі екології проявляється і функціонує у рамках екологічних правовідносин, які виникають між державою (в особі її органів) і правопорушником, який підпадає за скоєне під дію правових санкцій. Для юридичної відповідальності у галузі екології характерним є те, що до числа органів, які виступають однією із сторін у правовідносинах, крім загальних державних органів (суду, прокуратури, міліції) входять спеціальні органи, яким надане право розгляду справ про екологічні правопорушення (наприклад, Державний комітет України з земельних ресурсів, органи державної служби з карантину рослин, органи лісового господарства та ін.).

У даній роботі ми зробили спробу розглянути проблему юридичної відповідальності за порушення екологічного законодавства скоєних на рекреаційних територіях і відразу зіштовхнулись з проблемою правового визначення таких територій. Незважаючи на те, що поняття "рекреаційних територій" вживається в екологічній літературі досить часто, у законодавстві України його закріплення практично відсутнє. Правда в Земельному кодексі у редакції закону від 13 березня 1992 року визначено, що у складі земель України фігурують землі оздоровчого, рекреаційного та історико-культурного призначення. Їх правовий режим визначено в окремій главі. Так, згідно з Земельним Кодексом, до земель рекреаційного призначення належать землі, призначені для організованого масового відпочинку і туризму населення: земельні ділянки, зайняті територіями будинків відпочинку, пансіонатів, кемпінгів, туристських баз, стаціонарних і наметових туристсько-оздоровчих таборів, будинків рибалок і мисливців, дитячих туристських станцій, парків, зелених зон навколо міст та інших населених пунктів, навчально-туристських стежок, маркірованих трас, дитячих і спортивних таборів, і розташовані поза землями оздоровчого призначення (до земель оздоровчого призначення належать земельні ділянки, що мають природні лікувальні фактори, сприятливі для організації профілактики та лікування захворювань людей) [1].

До правового поняття рекреаційних територій законодавець звертається і в Законі України "Про охорону навколишнього природного середовища" від 25 червня 1991 року. Відповідно до даного закону, рекреаційними територіями (зонами) є ділянки суші і водного простору, призначені для організованого масового відпочинку населення і туризму [2].

Звичайно, визначення рекреаційних земель на законодавчому рівні має важливе значення, однак у даних визначеннях є ряд прогалин, зокрема: законодавчо не визначено критеріїв розмежувань земель рекреаційного призначення (рекреаційних територій) від інших (природоохоронного, оздоровчого, історико-культурного призначення, промисловості і т.д.); не визначено чіткого порядку присвоєння статусу "рекреаційних територій" тій чи іншій місцевості; поняття рекреації зводиться в основному до організованого масового відпочинку і туризму, що дозволяє фактично всю територію України визначити як рекреаційну. Парадокс одного з підзаконних актів: у методиці визначення розмірів плати за забруднення навколишнього середовища введений підвищений коефіцієнт народногосподарського значення населеного пункту для платежів за викиди в атмосферу. Для "центрів з перевагою рекреаційних функцій" він становить 1,65. А хто визначає, належить населений пункт до рекреаційного чи ні, невідомо. Тому коефіцієнти встановлюють усі, хто хоче – від голови селищної ради до інспектора. Такі парадокси приводять до того, що, наприклад, Державна інспекція з охорони навколишнього природного середовища в Харківській області до "рекреаційних" своїм власним рішенням внесла аж сім районів (саме районів, а не населених пунктів) [3].

Поняття рекреаційних територій знаходить відображення і в Законах України "Про природно-заповідний фонд України" від 16 червня 1992 року [4] та "Про курорти" від 5 жовтня 2000 року [5]. Однак у даних законах мова йде лише про використання даних територій у тих чи інших цілях.

Відсутність єдиного правового поняття рекреаційних територій призводить до ряду проблем, серед яких – визначення юридичної відповідальності за порушення законодавства на даних територіях.

Для виходу із даної ситуації, на нашу думку, було б доцільно прийняти Закон України "Про рекреаційні території", в якому остаточно визначити поняття "рекреаційної території", види рекреаційних територій та їх розмежування від інших земель, порядок присвоєння статусу "рекреаційної території", використання природних ресурсів рекреаційних територій", питання охорони навколишнього природного середовища, відповідальність за порушення законодавства на рекреаційних територіях.

Разом з тим необхідно внести ряд змін і доповнень в існуюче законодавство щодо охорони природного середовища та господарської діяльності, а також здійснити ряд адміністративно-управлінських заходів, оскільки з проведеного аналізу видно, що ситуація, яка склалася із застосуванням положень природоохоронного законодавства в Україні, дозволяє зробити висновок про відсутність єдиного виваженого підходу до визначення правових засад природокористування, переліку об'єктів та шкідливих впливів, що підлягають регулюванню.

Зокрема пропонується:

- внести спеціальний розділ "Екологічна діяльність підприємств" в Закон України "Про підприємництво" від 7 лютого 1991 року, визначивши у ньому, зокрема, права і обов'язки, управління і контроль, відповідальність суб'єктів підприємницької діяльності на рекреаційних територіях;
- доповнити існуюче законодавство нормою про пріоритет відшкодування екологічних збитків шляхом відновлення, приведення природного ресурсу у стан, придатний для цільового використання і інших способів, незалежно від притягнення винних осіб до юридичної відповідальності;
- розробити закон про екологічне страхування, яке було б обов'язковим для виробників і підприємств, що функціонують на територіях природоохоронного, оздоровчого, рекреаційного, історико-культурного призначення, а для всіх інших – бажаним;
- ввести адміністративну відповідальність суб'єктів підприємницької діяльності, як один із засобів попередження завдання екологічних збитків навколишньому середовищу рекреаційних територій з використанням прогресивної шкали штрафів залежно від тривалості порушення і частоти його повторення;
- внести зміни до Кодексу України про адміністративні правопорушення щодо відповідальності фізичних осіб за адміністративні правопорушення, вчинені на рекреаційних територіях. Наприклад, статтю 65 "Незаконна порубка, пошкодження та знищення лісових культур і молодняка" доповнити частиною другою, яка б передбачала відповідальність за незаконну порубку, пошкодження та знищення лісових культур і молодняка на рекреаційних територіях;
- доцільно було б створити у регіонах України єдину природоохоронну структуру з відповідними підрозділами, яка б об'єднувала всі природоохоронні підрозділи, які на сьогодні функціонують розрізнено, зокрема, органи державного комітету України з земельних ресурсів, органи екобезпеки, органи державної служби з карантину рослин, органи рибохорони, лісового і мисливського господарства та інші, що дасть можливість підвищити ефективність роботи природоохоронців, вести єдиний централізований контроль за використанням природних ресурсів, здійснювати комплексні заходи у питаннях боротьби з екологічними злочинами;
- розширити повноваження органів внутрішніх справ у галузі охорони навколишнього природного середовища шляхом внесення відповідних змін до Закону України "Про міліцію" від 20 грудня 1990 року (на сьогодні в обов'язки міліції входить лише запобігання забрудненню повітря, водойм транспортними засобами та сільськогосподарською технікою [6]);
- міністерству охорони навколишнього природного середовища та ядерної безпеки разом з Міністерством внутрішніх справ та Генеральною прокуратурою розглянути питання взаємодії даних органів у сфері боротьби з екологічними злочинами.

Дана взаємодія повинна, зокрема, передбачати інформування органів внутрішніх справ про адміністративні правопорушення виявлені органами охорони навколишнього природного середовища, шляхом встановлення порушників на оперативний облік в Управлінні оперативної інформації УМВСУ в областях. На сьогодні така взаємодія практично відсутня. Так, у Львівській області, наприклад, в 1998 році Державним управлінням екологічною безпекою притягнута до адміністративної відповідальності за забруднення поверхневих водойм області, неефективну роботу очисних споруд, невиконання заходів щодо безаварійної роботи систем водопостачання та каналізації; забруднення атмосферного повітря, порушення правил експлуатації пилосагоочисних установок; забруднення земель, невиконання планів рекультивції, використання земель не за призначенням; нерациональне використання надір; самовільне використання підземних джерел 1501 особа [7]. Жодне адміністративне правопорушення не зареєстровано в Управлінні оперативної інформації УМВСУ у Львівській області.

Таким чином, внесення запропонованих змін і доповнень в існуюче законодавство щодо охорони природного середовища та господарської діяльності, а також здійснення ряду адміністративно-управлінських заходів дасть змогу посилити боротьбу із злочинами у галузі охорони навколишнього природного середовища, у тому числі і на рекреаційних територіях.

Література

1. Земельний кодекс України від 13 березня 1992 року// ВВР України, 1992, №25. – С. 354.
2. Закон України "Про охорону навколишнього природного середовища" від 25 червня 1991 року// ВВР УРСР. – 1991, №41. – С. 546.
3. Семенов О. Природоохоронна політика чи її відсутність? (точка зору підприємства)// Урядовий кур'єр. – 1998, 29 грудня. – С. 7.
4. Закон України "Про природно-заповідний фонд України" від 16 червня 1992 року// ВВР України, 1992, №34. – С. 502.
5. Закон України "Про курорти" від 5 жовтня 2000 року// ВВР України. – 2000, №50. – С. 435.
6. Закон України "Про міліцію" від 20 грудня 1990 року// ВВР України, 1991, №4. – С. 20.
7. Тільман Л., Ковальчук О. Екологія Львівщини 1998. – Львів, 1999. – 92 с.

УДК 630*160.22:181.41

Асист. Р.М. Гречаник – УкрДІТУ

ХІМІЧНА ПРИРОДА ЕКЗОМЕТАБОЛІТІВ ЛИСТОВОГО ОПАДУ БУКА ЛІСОВОГО (FAGUS SILVATICA L.)

Недостатнє вивчення хімічної природи рослинних виділень – один із факторів, що гальмують розвиток уявлень про роль найрізноманітніших за хімічним складом та біологічною активністю сполук, які поступають у навколишнє середовище у процесі життєдіяльності деревних порід. Вивчення цього питання і стало метою наших досліджень. При визначенні хімічної природи екзоμεтаболітів листового опадку бука лісового ми застосували модифікований нами метод газорідинної хроматографії.

R. Hrechanyk – USUFWT

Chemical nature of exometabolites fall of the beech of forest (Fagus silvatica L.)

Insufficient study of chemical nature of vegetable isolation is one of the factors that impedes development of ideas about the meaning of the most different by chemical constructure

Лісове та садово-паркове господарство